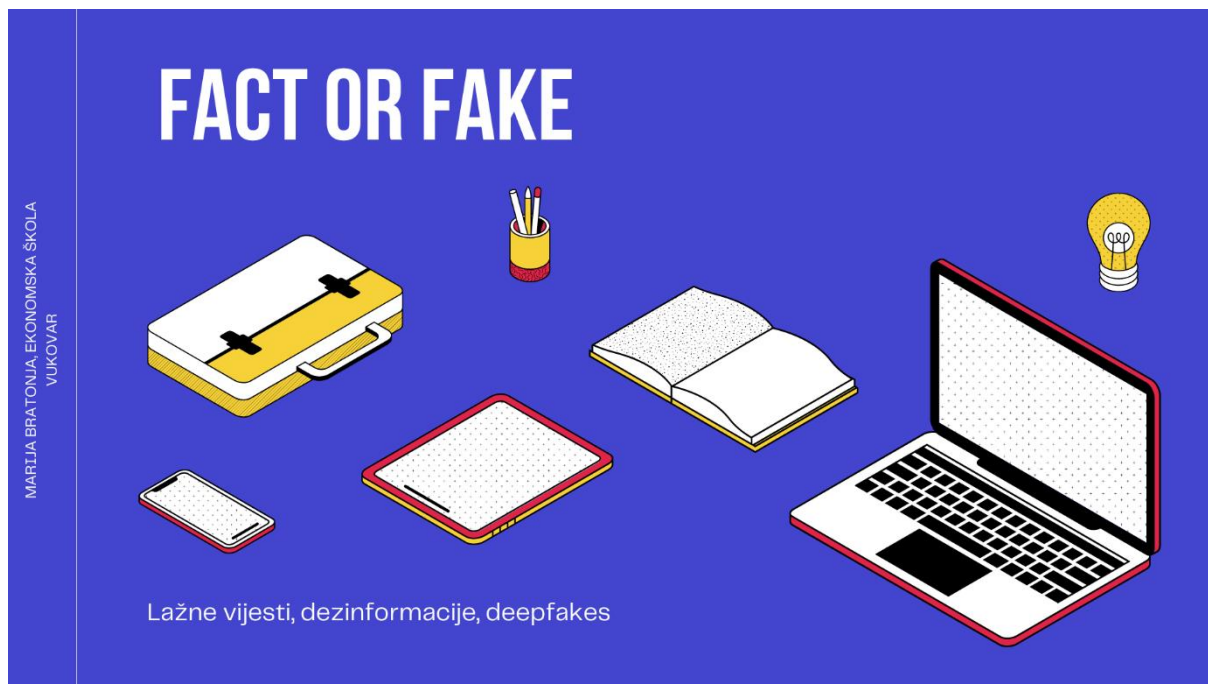
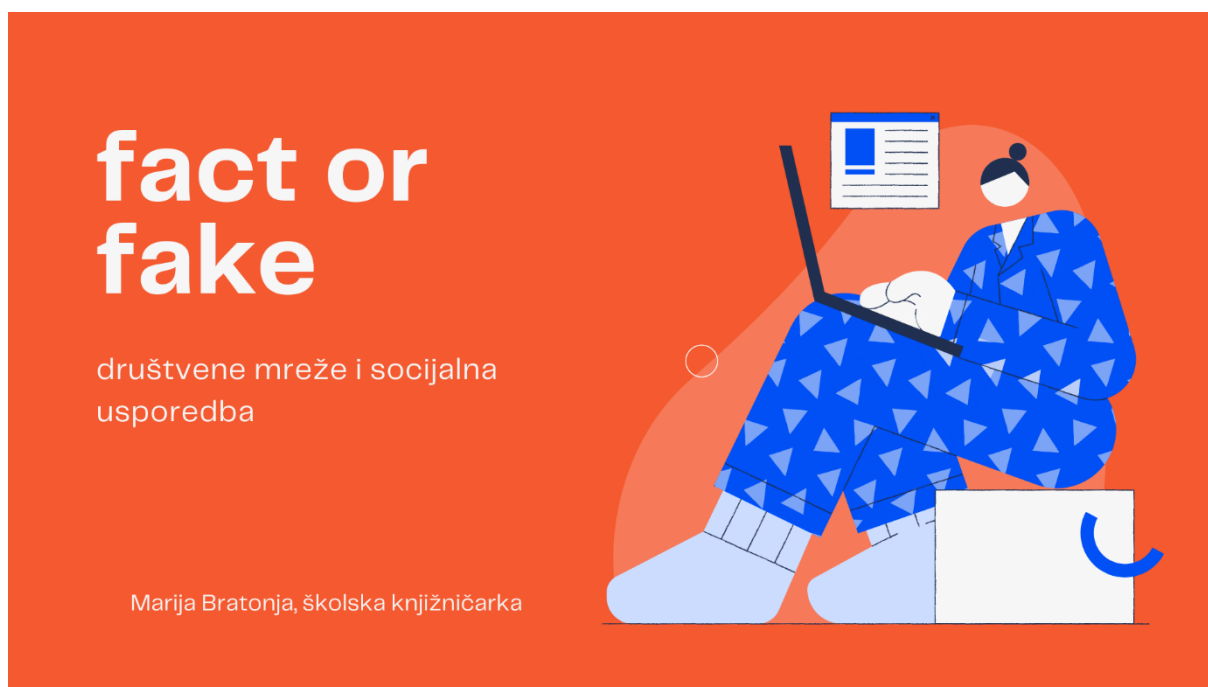

U svim promjenama odgojno-obrazovnoga procesa koje su se događale i koje se događaju u hrvatskom školskom sustavu, stručni suradnici školski knjižničari često su nositelji mnogih aktivnosti podrške nastavi, opismenjivanja te izgradnje modela cjeloživotnog obrazovanja u školama. Obrazovanje korisnika školskih knjižnica sastavni je dio informacijskog poučavanja stručnih suradnika školskih knjižničara pogotovo kroz međupredmetne teme kao što su uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te osobni i socijalni razvoj. Školski knjižničari nastoje kroz praktičnu primjenu raznih metoda i oblika rada poticati učenike na usvajanje ključnih kompetencija i vještina vezanih uz razne vrste pismenosti. U školskoj godini 2021./2022. održan je ciklus radionica o medijskoj, digitalnoj i informacijskoj pismenosti te kritičkom razmišljanju pod nazivom Fact or Fake koje je vodila školska knjižničarka Marija Bratonja, a u njihovoj provedbi sudjelovali su učenici drugog razreda Ekonomske škole Vukovar. U listopadu 2021. godine održana je prva radionica: Fake News, dezinformacije, Deepfakes na kojoj su učenici saznali što su to lažne vijesti i dezinformacije, kako ih prepoznati, zašto uopće postoje i otkad, što se krije pod nazivom Deepfakes te kako provjeriti točnost informacija. Upoznati su s dokumentarnim filmovima i video igrama, pomoću kojih se može mnogo naučiti o lažnim vijestima te početi kritički razmišljati o internetu i društvenim mrežama, poput: Kolaži o laži, The Social Dilemma, The Great Hack, Go Viral!, Which Face is real, Prepoznaj DeepFake. Mark Twain jednom je napisao: "Dok istina obuje cipele, laž propuće pola svijeta.", zato je važno učenike osposobiti za kritičko promišljanje i vrednovanje dostupnih informacija.

Ilustracija 1.

U studenome 2021. održana je druga radionica: Društvene mreže i socijalna usporedba na kojoj se razgovaralo o tome koje društvene mreže učenici najčešće koriste, kakvo je to pasivno, a kakvo aktivno korištenje društvenih mreža, a potom je uslijedila rasprava o pojmu influencer. Tko su influnceri, koje influencere prate naši učenici, što misle o korištenju filtera i programa za uređivanje fotografija i video materijala, vjeruju li da influnceri realistično prikazuju svoj život. Učenici su aktivno sudjelovali u razgovoru i uključili se sa svojim primjerima. Pozabavili su se i svojom pojavom na društvenim mrežama, sadržajem koji objavljuju, prate li ih roditelji i obitelj te razgovaraju li s njima o opasnostima interneta i društvenih mreža. Naučili su što znači riječ autentičan, čemu većina ozbiljnih influencera teži, te su se složili da su iskrenost i realnost ipak važniji od lažnog savršenstva. Pogledali su isječke emisija o društvenim mrežama: You look disgusting, Hrabre djevojke (Provjereno, Nova TV) i Opasnosti TikTok-a (Potraga, RTL).

Ilustracija 2.

Svake godine u veljači obilježava se Dan sigurnijeg Interneta, ove godine (2022.) pod sloganom #zajednozaboljiinternet. Mi, u Ekonomskoj školi Vukovar, obilježili smo ga radionicom Digitalni tragovi, trećom radionicom iz ciklusa Fact or Fake. Učenici su kroz interaktivnu radionicu naučili što je to digitalni identitet, koje sve tragove za sobom ostavlja korisnik interneta, svjesno ili nesvjesno, aktivno ili pasivno, dok pretražuje, piše poruke, koristi društvene mreže i putem povezanih uređaja, kako i koji digitalni tragovi utječu na odnos privatnosti, javnog i profesionalnog života, što je to Google Alert, kako provjeriti svoje digitalne tragove, kako nestati s interneta odnosno kako obrisati 99% svojih digitalnih tragova te kako kontrolirati svoje digitalne tragove. Učenici, koji su aktivno sudjelovali u radionici, iznenadili su se brojem osoba koje bi potencijalno mogle vidjeti njihovu poruku/mail/objavu/fotografiju upućenu prijatelju, a koji smo dobili izračunavajući njihove digitalne otiske listićem Dijeljeno... na kvadrat. Kao i na kraju svake radionice, pogledali smo prijedloge za gledanje: Pažnja mladi profesionalci!, Vidoviti Dave, Top Tips: Social Media, Tko se to šali s mojim podacima.

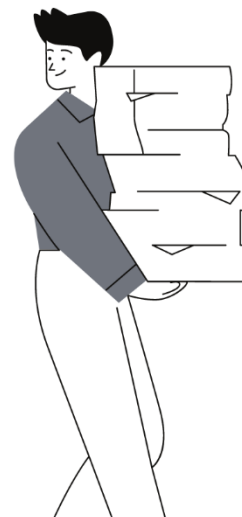
Ilustracija 3.

Na četvrtoj radionici ciklusa Fact or Fake održanoj u ožujku 2022. godine, učenici su saznali i naučili nešto više o teorijama zavjere. Što su to teorije zavjere, kako i kada nastaju, koje su karakteristike većine teorija zavjere te zašto ljudi vjeruju u njih, bila su pitanja na koja smo pokušali i čini mi se, uspješno odgovorili. Prošli smo malo i kroz povijest teorija zavjere, od uvođenja električne energije, preko Iluminata, slijetanja na Mjesec, atentata na J. F. Kennedyja do nekih novijih poput teorija Davida Ickea, QAnona i neizostavne pandemije Covid-19. Učenici su pokušali teorije zavjere o kojima smo raspravljali podijeliti na 4 vrste: vjerojatne i opasne, vjerojatne i bezopasne, nevjerojatne i opasne te nevjerojatne i bezopasne. Zaključili smo i da influenceri, u današnje vrijeme društvenih mreža i interneta, zbog svog broja pratitelja, imaju veliku ulogu u širenju teorija zavjere te smo spomenuli neke od njih. Na kraju smo pomoću predloška Stvori svoju teoriju zavjere stvorili neke nove teorije zavjere i dobro se nasmijali. Kao i uvijek, pregledali smo prijedloge za gledanje: Adam Ruins Everything - Why the Moon Landing Couldn't Have Been Faked, The Origin of Countless Conspiracy Theories te za igranje: Troll Factory i Get Bad News.

Fact or Fake

Teorije zavjere

Marija Bratonja, Ekonomska škola Vukovar

Ilustracija 4.

Na petoj radionici: Demistificirajmo svoje podatke, učenici su naučili što su to podaci, istražili su uobičajene primjere podataka te poduzeli korake za kontrolu svojih podataka. Na početku su odigrali igru sa signalima, znamo li što su to podaci, kako se upotrebljavaju naši podaci te imamo li kontrolu nad svojim podacima. Pomoću povijesti pretraživanja jedne osobe pokušali smo saznati o kojoj se osobi radi, što je po zanimanju, gdje radi, kamo putuje, koji su njegovi ili njeni interesi. Potom smo razgovarali o dopuštenjima koja dajemo aplikacijama pri instaliranju te smo zaključili da tome treba posvetiti veću pažnju. Na kraju smo zaključili da podaci uključuju različite osobne detalje, da iz tih naših podataka proizlaze vrijedni obrasci te da možemo i moramo poduzeti korake za kontroliranje svojih podataka.

DEMISTIFICIRANJE VAŠIH PODATAKA

MARIJA BRATONJA
STRUČNA SURADNICA
ŠKOLSKA KNJIŽNIČARKA**Ilustracija 5.**

Ciklus radionica Fact or Fake pokazao se vrlo zanimljivim i poticajnim učenicima koji su u njima sudjelovali te su mnogi od njih rekli kako bi voljeli naučiti više i o drugim temama vezanima uz informacijsku i medijsku pismenost. Ciklus radionica o medijskoj, digitalnoj i informacijskoj pismenosti te kritičkom razmišljanju planiran je u školskom kurikulumu za novu školsku godinu s novom grupom učenika, kojima su, u današnjoj šumi digitalnih tehnologija, putokazi i pomoć izuzetno potrebni.